

***Abstract.** The article examines the state of the financial system of Ukraine in conditions of a full-scale war, substantiates the sensitivity of the financial market to changes, and proposes measures to ensure the stability and development of the financial system in conditions of war.*

***Key words:** economy, budget, financial system, exchange rate, financial market, inflation, budget.*

Науковий керівник:

Олійник Т.Г.,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри економіки підприємств,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 330.131:335.01

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Барбалат Ауріка Федорівна,

здобувач вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент»

Миколаївський національний аграрний університет

***Анотація:** Розглянуто проблему зовнішньоекономічних відносин між Україною та зарубіжними партнерами в часи повномасштабного вторгнення Росії на територію нашої держави. Досліджено основні зміни в законодавстві, що мають безпосередній вплив на керування та регулювання експортних зв'язків.*

***Ключові слова:** зовнішньоекономічні відносини, воєнний стан, експорт, законність.*

В реаліях сучасності, де кожної години нас переслідують зміни, повномасштабне вторгнення росії на суверенну територію України внесло свою негативну динаміку в державні процеси. Не виключенням стала і зовнішньоекономічна діяльність, яка взяла за мету у короткі строки позбавитися старих аб'юзивних зв'язків, натомість зміцнивши нові. Будь-які процеси реформування завжди стають викликом для сталої системи і задачею із зірочкою для країни у стані війни, яка потребує нестандартні юридичні варіанти вирішення. З огляду на безпрецедентність подій, в яких опинився кожен і загалом ціла країна, вкрай важливо повною мірою дослідити нові реалії зовнішньоекономічних відносин.

Доцільно почати з того, що вже не один рік Україна перебуває в кризових ситуаціях, які мобілізують всі резерви. Спочатку складні обставини були

спровоковані світовою пандемією, що призвела до знестабільнення міжнародної економіки та людських жертв. Covid-19 справді став викликом для кожної людини та відкрив нові реалії життя. Надалі нас грубо збила з ніг повномасштабна війна. Така подія на теренах Батьківщини, внісши нестабільність змусила кожного відстоювати країну на власному фронті.

Руйнівна сила війни вдарила по процесах виробництва – знищивши цілі сфери господарювання; призвела до зниження купівельної спроможності громадян, спровокувала відтік людського капіталу та втоптала у багнюку продуктивність праці; сповільнила розвиток бізнесу, ускладнивши рентабельність суб'єктів та перспективи розвитку [3].

Важливо зазначити, що війна в європейській країні не може носити локального характеру, тому події на території України тим, чи іншим способом несуть вплив на економічне та соціальне життя країн-сусідів. Наплив біженців, змінений експорт та імпорт, інфляція та економічні реформи задля нормалізації ситуації – наслідки знестабільненої зовнішньоекономічної діяльності.

Спираючись на дані недалекого минулого, а саме проміжку 2017 – 2021 років (таблиця) ми помічаємо картину успішного регулювання зовнішньоекономічних відносин. Динаміка зростання експорту призвела до додатного сальдо, яке в свою чергу демонструє готовність українського бізнесу повною мірою виходити на міжнародний ринок з конкурентоспроможними товарами та послугами. В загострення пандемії Covid-19 національний імпорт різко знизився. Така ситуація підштовхнула українських підприємців вдосконалити власний товар та зайняти ніші, звільнені зарубіжними виробниками.

Таблиця

Показники експортно-імпортової діяльності в Україні протягом 2017–2021 рр.

Роки	Експорт товарів та послуг, млн дол. США	Імпорт товарів та послуг, млн дол. США	Сальдо, млн дол. США
2017	52 579,5	55 080,6	-2 501,1
2018	57 280,9	63 493,7	-6 212,8
2019	64 050,3	67 739,4	-3 689,1
2020	59 367,9	60 045,7	-677,8
2021	81 245,8	80 410,2	835,6

Адже так важливо в кризових ситуаціях укріплювати позиції національних виробників. Тому, в час пост-пандемії вітчизняний бізнес зміг вже з легкістю збільшити показники експорту через належний рівень якості товарів та послуг. Але війна докорінно змінила умови зовнішньоекономічної діяльності. Отже, доцільно розглянути наслідки, з якими стикнулися фізичні і юридичні особи, а також дослідити шляхи розв'язання неоднозначних ситуацій.

Перше, на що хочеться звернути увагу – електронні договори. З початку повномасштабної війни вони стали повноцінною заміною паперових. Їх появі посприяла неможливість військовозобов'язаних чоловіків з 24 лютого 2022 року покидати територію України. Таким чином особисто виїхати до

закордонного партнера, для підписання контракту, у підприємця чоловічої статі просто немає законної можливості. Важливо зазначити, що з введенням воєнного стану кур'єрські служби, які раніше займалися доставкою документів для різних фірм також перестали працювати, через скасування цивільних польотів. Виходячи з усієї інформації, зазначеної вище – укладення та підписання електронних договорів стало єдиноможливим рішенням.

Українське законодавство дозволяє укладати договори зовнішньоекономічної діяльності у електронній формі, які вже встигли набрати популярності, через пандемію Covid-19. Однак, ще залишається відкритим питання електронного підпису. Так, на території держави ми, як громадяни, користуємося даним нововведенням. Але, на жаль, електронний підпис за межами нашої країни не має визнання. Тому жодних гарантій безпеки він давати своєму власникові не може [1].

Звичайно, влада робить кроки до визнання електронного підпису дійсним на теренах ЄС. А поки що підприємцям потрібно шукати певні альтернативи, задля своєї ж безпеки.

Далі звернемо увагу на інші зміни в зовнішньоекономічних відносинах. Зазначимо, що настання обставин непереборної сили прописано чи не в кожному договорі. Таке формулювання, донедавна сприймали як формальність. Але з 24 лютого Торгово-промислова палата України засвідчила настання форс-мажорних обставин у зв'язку з військовою агресією РФ проти України [2]. Щось формальне стало цілком реальною причиною не нести відповідальність за недотримання певних зобов'язань. Звичайно, спочатку треба довести про неможливість виконання пунктів договору з причини форс-мажору і важливо знати, що обставини непереборної сили не звільняють від виконання зобов'язань обома сторонами. Однак, для деяких іноземних контрагентів війна на території України стала причиною припинення своєї діяльності, а інші й зовсім відмовилися від виконання попередньо затверджених зобов'язань. На жаль, таку незаконну відмову потрібно буде спростовувати у міжнародних арбітражних судах, що потребує коштів, часу та чималих зусиль.

Щоб убезпечити свій бізнес потрібно чітко розуміти, що форс-мажорні обставини можуть відстрочити виконання зобов'язання, якщо їх причетність буде доведено. В окремих випадках обставини непереборної сили можуть стати причиною для розірвання договору або зміни його умов. З цього випливає, що укладаючи угоду підприємець повинен ретельно прописати умови застосування форс-мажорного застереження. Така скрупульозність в питаннях бізнесу – умова виживання при веденні зовнішньоекономічної діяльності.

Отже, підводячи підсумки нашого аналізу зазначимо, що механізм зовнішньоекономічної діяльності на теренах України знаходився в більш-менш стійкому стані. Ми змогли певним чином подолати наслідки пандемії та вторгнення росії у 2014 році. Такий прогрес призвів до умовної стабільності. Тому к кінцю 2021 року наша зовнішньоекономічна діяльність майже досягла докризового стану. На жаль, повномасштабна війна ввела країну у край складні обставини. Такий форс-мажорний стан вимагав термінової дії та нових способів

взаємодії громадян нашої країни з країнами сусідами. Але ситуація не патова, тому що завжди залишаються перспективи розвитку та модернізації. Адже разом з негативними наслідками прийшов поштовх до зміни напрямку руху українського бізнесу та його виходу на нові ринки. Таким чином з'явиться реальна можливість обміну знань, умінь та технологій, що приведе до вдосконалення підприємств нашої країни.

Список використаних джерел

1. Цифрове видавництво – архів електронного видавництва ЮРИСТ&ЗАКОН: сайт. URL: <https://uz.ligazakon.ua/>
2. Цифрове видавництво ZN.UA: сайт. URL: <https://zn.ua/>
3. Скрипник, Світлана, Оксана Процевят, and Олена Воронова. "Особливості регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах воєнного стану." *Економіка та суспільство* 38 (2022).
4. Зовнішня торгівля України 2020 / Державна служба статистики України, 2021. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/06/ztu_20_ue.pdf
5. Зовнішня торгівля України товарами у I кварталі 2022 року: експрес-випуск / Державна служба статистики України, 2022. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2022/05/3_4.pdf

Abstract: *The problem of foreign economic relations between Ukraine and foreign partners in the times of Russia's full-scale invasion of our country is considered. The main changes in the legislation that directly impact the management and regulation of export relations are analyzed.*

Key words: *[foreign economic relations](#), [martial law](#), [export](#), [legality](#).*

Науковий керівник:

Ключник А.В.,

*д-р екон. наук, професор,
професор кафедри публічного
управління та адміністрування і міжнародної економіки,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 339.138:[338.488.2:640.4]

МАРКЕТИНГ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ТА ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ

Вершинін Микита Петрович,

*здобувач вищої освіти спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа»
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна*

Анотація: *проаналізовано маркетинговий вплив на діяльність готельно-ресторанного та туристичного бізнесу і питання їх взаємодії,*